

Beslutningsforslag nr. B 34. Fremsat den 22. oktober 2004 af Aage Frandsen (SF) og Kristen Touborg (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om borgernes ret til at kræve kommunale og regionale folkeafstemninger

Folketinget opfordrer regeringen til snarest muligt og inden udgangen af denne samling at fremsætte lovforslag og foretage de nødvendige administrative ændringer, som giver vælgerne ret til at kræve bindende folkeafstemninger i kommuner og regioner i visse situationer, og som giver vælgerne ret til at kræve et konkret emne sat til debat og afstemning i kommunalbestyrelse eller regionsråd.

Lovforslaget skal udarbejdes efter følgende retningslinjer:

- 1) Vælgerne får mulighed for at kræve forslag, der ligger inden for kommunalbestyrelsens eller regionsrådets beslutningskompetence, sendt til folkeafstemning eller til debat og afstemning i kommunalbestyrelse eller regionsråd.
- 2) Vælgerne får mulighed for at kræve folkeafstemning om beslutninger truffet af kommunalbestyrelsen eller regionsrådet.
- 3) Det skal ikke være muligt at holde folkeafstemning om budgettet, lokalisering, herunder placering af offentlige institutioner, eller andre beslutninger, der vedrører mindretalsbeskyttelse. De kommunale tilsynsmyndigheder godkender ordlyden af spørgsmålet, der sendes til folkeafstemning, og tager herunder stilling til eventuelle tvivlsspørgsmål.
- 4) 10 pct. af de vælgere, der var stemmeberettigede ved sidste kommunalvalg eller regionsvalg, skal ved deres underskrift kunne kræve en lokal folkeafstemning.
- 5) 5 pct. af de vælgere, der var stemmeberettigede ved sidste kommunalvalg eller regionsvalg, skal ved deres underskrift kunne kræve et konkret emne sat til debat og afstemning i kommunalbestyrelse eller regionsråd.
- 6) I forbindelse med folkeafstemninger om forslag skal et tilstrækkeligt antal underskrifter afleveres til kontrol hos folkeregisteret senest 6 måneder efter, at underskriftindsamlingen er anmeldt. I forbindelse med folkeafstemninger om beslutninger truffet af kommunalbestyrelsen eller regionsrådet skal et tilstrækkeligt antal underskrifter afleveres til kontrol hos folkeregisteret senest 3 måneder efter, at beslutningen er truffet.
- 7) Anmeldelse af en folkeafstemning om en truffet beslutning får opsættende virkning, når det rette antal underskrifter er afleveret rettidigt til folkeregisteret.
- 8) Forslagsstillerne kan til enhver tid inden afholdelsen af folkeafstemning trække kravet om folkeafstemning tilbage.
- 9) Folkeafstemningen skal som hovedregel afholdes senest 3 måneder efter, at underskrifterne er indleveret. Der skal dog gå mindst 5 uger, fra underskrifterne er godkendt, til der afholdes folkeafstemning. Indenrigs- og sundhedsministeren kan i særlige tilfælde fravige 3-måneders-fristen.
- 10) Forud for folkeafstemningen skal kommunalbestyrelsen eller regionsrådet sikre, at der omdeles informationsmateriale til alle husholdninger i afstemningsområdet. I informationsmaterialet skal både ja- og nejsiden gives mulighed for at fremføre deres synspunkter. Kommunalbestyrelsen eller regionsrådet kan afsætte yderligere midler til oplysning af vælgerne forud for folkeafstemningen. Midlerne fordeles ligeligt mellem ja- og nejsiden.
- 11) Folkeafstemningens resultat afgøres ved almindelig stemmeflerhed.

- 12) I resten af valgperioden må kommunalbestyrelsen eller regionsrådet ikke træffe beslutninger, der strider mod et vedtaget folkeafstemningsforslags formål, medmindre kommunalbestyrelsen eller regionsrådet opnår vælgeres godkendelse ved en ny folkeafstemning.
- 13) Indenrigs- og sundhedsministeren udformer de nærmere regler for
- bistand til udformning af folkeafstemningens spørgsmål og spørgsmål til debat og afstemning,
 - tilsynsmyndighedernes kontrol af om forslagene til folkeafstemning overholder de formelle krav vedrørende form og indhold,
 - udformning af underskriftsblanketter,
 - kontrol af underskrifternes gyldighed,
 - forslagsstillernes mulighed for at trække forslag om folkeafstemning tilbage,
 - kommunalbestyrelsernes og regionsrådenes mulighed for at sende forslag til bindende folkeafstemning,
 - krav til indholdet i informationsmateriale, herunder fordeling af oplysningsmidler osv.,
 - krav til eventuel sammenkædning af flere folkeafstemninger, herunder flere folkeafstemninger eller sammenfald med folketingsvalg og folkeafstemning, og
 - retningslinjer, der indeholder forbud mod aflønning af underskriftsindsamlere.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Beslutningsforslaget er en revideret genfremsættelse af beslutningsforslag nr. B 117 fra folketingsåret 1996-97 (se Folketingstidende 1996-97, tillæg A side 4539 og 4543 og forhandlingerne side 6524) og beslutningsforslag nr. B 8 fra folketingsåret 1997-98, 1. samling (se Folketingstidende 1997-98, tillæg A side 650 og 654 og forhandlingerne side 908).

Formålet med beslutningsforslaget er at øge borgernes engagement og deltagelse i det kommunale arbejde, så Danmark i højere grad får et deltagelsesdemokrati. Danmark har hidtil været et af de lande i Europa, der var længst, hvad angår udviklingen af det lokale selvstyre. Det er også rigtigt, for så vidt angår den lokale og den regionale beslutningskompetence og skatteudskrivning i kommunalbestyrelser og amtsråd, men med hensyn til udviklingen af den folkelige deltagelse og det folkelige engagement er man med undtagelse af indførelse af brugerbestyrelser bagefter.

Med en kommunalreform, som regeringen lægger op til med aftalen med Dansk Folkeparti om en strukturreform fra juni 2004, er der derimod nu risiko for, at deltagelsesdemokratiet kan blive alvorligt svækket. Det hænger bl.a. sammen med de meget store regioner, der lægges op til i aftalen, og de meget store kommuner, der sandsynligvis kommer ud af de igangværende sonderinger og drøftelser, der p.t. foregår landet over.

Det kan efter forslagsstillernes opfattelse give øget behov for at supplere det eksisterende, repræsentative demokrati, der selvfølgelig fortsat skal være det bærende element, med mulighed for at anvende direkte demokrati gennem lokale folkeafstemninger initieret af borgerne, forudsat at et tilstrækkeligt antal vælgere anmoder herom via deres underskrift.

I flere lande er man i dag langt i udviklingen af at supplere det repræsentative demokrati med direkte demokrati, bl.a. gennem borgernes ret til og mulighed for lokale og regionale folkeafstemninger – folkeafstemninger om beslutninger truffet af kommunalbestyrelser og regionsråd samt folkeafstemninger om

emner, der ligger inden for kommunalbestyrelsernes og regionsrådenes kompetenceområde.

Bl.a. på initiativ af SSV har man i Slesvig-Holsten vedtaget, at et udsnit af borgerne på 20.000 vælgere kan kræve, at Landdagen i Kiel tager stilling til et givet forslag, og hvis Landdagen efterfølgende ikke vil tage stilling, kan borgerne kræve sagen til folkeafstemning. Også andre steder er der lokale bindende folkeafstemninger, bl.a. i Schweiz, Slovakiet, Tjekkiet, Ungarn og Østrig samt en række tyske delstater. Borgernes initiativret på lokalt plan kendes fra bl.a. Finland og Schweiz samt flere tyske, østrigske og amerikanske delstater.

Forslagsstillerne tror også, det vil være en rigtig idé at indføre mulighed for flere bindende folkeafstemninger i Danmark. De politiske partier opfanger ikke alle lokalpolitiske ønsker og krav, eftersom stadig færre borgere er medlemmer af politiske partier. Forslagsstillerne tror, at en mulighed for borgerinitiativer og folkeafstemninger kan være med til at revitalisere det lokale demokrati og dermed styrke det civile samfund, hvilket forslagsstillerne mener der er endnu mere behov for med den kommende kommunalreform med større enheder.

Man har tidligere i Danmark haft mulighed for folkeafstemninger lokalt i forbindelse med skolenedlæggelser. Denne mulighed blev indført med folkeskoleloven i 1958. Men ideen til forslaget kom fra Venstre, der allerede i 1956 havde foreslået, at der skulle være mulighed for at få en vedtaget skolenedlæggelse til folkeafstemning i skoledistriktet. Muligheden for folkeafstemning om skolenedlæggelser blev også fjernet på baggrund af et initiativ fra Venstre, idet det var Bertel Haarder, der som undervisningsminister i 1988 i Folketinget foreslog bestemmelsen afskaffet. Vedtagelsen skete med alle stemmer for med undtagelse af SF's. I mellem og efterkrigstiden fandtes også mulighed for folkeafstemninger i forbindelse med sager om tildeling eller nægtelse af spiritusbevillinger.

Det er forslagsstillernes opfattelse, at folkeafstemninger skal være bindende, hvis de skal opfylde det, der er formålet med folkeafstemninger: at øge borger-

nes indsigt, engagement, indflydelse og ansvarlighed, hvorved vi i højere grad får et deltagerdemokrati. Folkeafstemninger, der kun er vejledende, har ikke megen mening i den forbindelse, samtidig med at de kan misbruges af de folkevalgte til at sætte spørgsmål til folkeafstemning alene for at blive bekræftet i egne holdninger og eventuelt løbe fra det ansvar, som ellers påhviler de folkevalgte.

Bemærkninger til forslagens enkelte bestemmelser

Ad 1

I nogle tilfælde vil det for borgerne være vigtigt at få direkte indflydelse i form af folkeafstemning. I andre tilfælde vil det være tilstrækkeligt, at borgerne får mulighed for at få sager på kommunalbestyrelsens dagsorden.

Ad 2

Formålet er, at borgerne i nogle bestemte sager skal kunne begære en ellers vedtaget beslutning sendt til folkeafstemning.

Ad 3

Det forslag, som kræves sendt til folkeafstemning, eller som ønskes rejst i en kommunalbestyrelse eller et regionsråd som følge af et initiativ fra borgerne, skal såvel i form som i indhold svare til forslag, der behandles i kommunalbestyrelsen eller regionsrådet. Der skal endvidere være tale om forslag, der vedrører forhold, som hører under kommunalbestyrelsens eller regionsrådets kompetenceområde. Forslaget må ikke hindre, at kommunen eller regionen opfylder krav, som er fastsat i anden lovgivning. Der kan ikke holdes folkeafstemning om budgettet, lokalisering, herunder placering af offentlige institutioner, eller andre beslutninger, der vedrører mindretalsbeskyttelse. Uanset at det efter forslagsstillernes opfattelse er vigtigt, at der bliver mulighed for folkeafstemninger på initiativ fra borgerne, er det også afgørende, at der på forhånd sættes grænser for, hvad der kan sendes til folkeafstemning. På samme måde som der i dag er begrænsninger af, hvilke forslag der i henhold til grundlovens § 42 kan sendes til folkeafstemning, er det vigtigt, at der er spørgsmål på det kommunale og det regionale niveau, som ikke kan sendes til folkeafstemning. Det drejer sig i denne forbindelse om det samlede budget for at undgå en eventuel usikkerhed omkring kommunens og regionens økonomi. Endvidere drejer det sig om at sikre borgerne, herunder eventuelle mindretal imod, at initiativet bruges til krænkelser af deres fundamen-

tale rettigheder. De kommunale tilsynsmyndigheder skal godkende temaet for folkeafstemningen, således at man kan have sikkerhed for, at det er et tema, hvorom der kan være en folkeafstemning, og således at man sikrer, at ordlyden fremstår klart, samt at der ikke kan opstå tvivl om indholdet for de borgere, som først skal skrive under på et krav og siden hen eventuelt stemme om forslaget. Det er naturligt at pege på de kommunale tilsynsmyndigheder, da de allerede i dag har legalitetstilsynet med kommunerne.

Ad 4-5

Spørgsmålet om, hvor mange der skal kunne bringe et spørgsmål til folkeafstemning eller debat og afstemning i en kommunalbestyrelse eller et regionsråd, er på den ene side en afvejning af, at antallet ikke skal være urimeligt højt, men på den anden side skal det også være sådan, at der kræves en betydelig indsats og dermed engagement for at få gennemført ens ønske. I den forbindelse må det være rimeligt, at kravene til at få folkeafstemning er højere end til at få en sag til debat og afstemning i en kommunalbestyrelse eller et regionsråd.

Ad 6-9

Tidsfristerne er fastlagt ud fra, hvad der er praktisk rimeligt og muligt både for kommunalbestyrelsen og regionsrådet og for borgerne, der ønsker at benytte sig af muligheden for folkeafstemning. Det er også ud fra en praktisk tilgang, at det foreslås, at det skal være muligt for en kommunalbestyrelse eller et regionsråd at få tilladelse fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet til at udskyde folkeafstemningen til en anden nært forestående valghandling, f.eks. europaparlamentsvalg, folketingsvalg eller anden folkeafstemning.

Ad 10

Det er meget vigtigt, at det i forbindelse med en folkeafstemning er lysende klart for borgerne, hvad afstemningen drejer sig om. Derfor er det nødvendigt med informationsmateriale, der kan belyse problematikken.

Ad 11

Selv om der tidligere ved folkeafstemninger om skolenedlæggelser blev stillet særlige krav til flertalsafgørelser i form af kvalificeret flertal, må det være et rigtigt princip, at et flertal er et flertal. Det giver også den største ansvarlighed med hensyn til, at en afstemning og dens resultat forpligter.

Ad 12

Dette punkt betyder, at en vedtagelse ved en folkeafstemning har opsættende virkning til nærmeste kommunale valg, hvorefter kommunalbestyrelsen eller regionsrådet igen kan vedtage det forslag, som er standset ved en folkeafstemning. Det betyder samtidig, at borgerne, hvis forslaget igen vedtages, igen kan kræve en folkeafstemning.

Ad 13

Det er vigtigt, at Indenrigs- og Sundhedsministeriet udformer nærmere retningslinjer for, hvordan procedurerne skal være, så borgerne ved det, og så der ikke bliver for mange tvivlsspørgsmål.

Skriftlig fremsættelse

Aage Frandsen (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om borgernes ret til at kræve kommunale og regionale folkeafstemninger.

(Beslutningsforslag nr. B 34).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.